

Sivas İlinde Yaşayan Evli Bireylerin Aile Danışmanlığı Konusundaki Görüşleri

Opinions of Married Individuals Living In Sivas on Family Counseling

Eda KAHVECİ¹, İshak AYDEMİR²

¹ Sağlık Bilimleri Fakültesi, Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı, Cumhuriyet Üniversitesi, ilyseda@gmail.com, 0009-0006-8465-5654

² Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, ishak72@gmail.com, 0000-0001-8910-9413

Öz

Bu araştırmanın amacı evli bireylerin aile danışmanlığı konusundaki görüşlerini belirlemektir. Araştırma genel tarama modelini esas almıştır. Çalışmanın evrenini Sivas'ta yaşayan evli bireyler oluşturmaktadır. Görüşme formu literatür taraması yapılarak oluşturulmuştur. Kolayda ve kartopu örnekleme yöntemleri seçilerek veriler yüzyüze ve online toplanmıştır. Çalışma 341 evli bireyin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu aile danışmanlığı hizmetlerinden faydalanmamış, çoğunluğu aile danışmanlığı konusunda bilgi sahibi ve ilgili kuruluşlardan haberdardır, aile danışmanlığını yüz yüze almayı tercih etmekte, yarısından fazlası bütün kişisel çözüm yollarını denedikten sonra yine de sonuç alamadıysa aile danışmanlığına başvurabileceğini, aile danışmanlığına başvurmama sebepleri arasında aile içi sorunlarını bir başkasına anlatmanın yarattığı tedirginlik, zaman sıkıntısı, eşinin kabul etmemesi gibi nedenler olarak gösterilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile danışmanlığı, Aile danışma merkezi, Aile.

Abstract

The purpose of this research is to determine the opinions of married individuals about family counseling. The research was based on the general screening model. The population of the study consists of married individuals living in Sivas. The interview form was created by reviewing the literature. Data were collected face to face and online by choosing convenience and snowball sampling methods. The study was carried out with the participation of 341 married individuals. The majority of the participants have not benefited from family counseling services, the majority of them are knowledgeable about family counseling and are aware of relevant organizations, they prefer to receive family counseling face to face, more than half of them say that they can apply for family counseling if they still do not get results after trying all personal solutions, and among the reasons for not applying for family counseling is family counseling. Reasons such as anxiety caused by telling someone else about their problems, lack of time, and their spouse's rejection are cited as reasons.

Keywords: Family, Family Counselling, Family Counselling Centre

Araştırma Makalesi
Research Article

Makale Atfı: Kahveci, E. ve Aydemir, İ. (2024). Sivas İlinde Yaşayan Evli Bireylerin Aile Danışmanlığı Konusundaki Görüşleri. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 8(2), 118-129.

DOI: 10.55109/tushad.1521125

Alındı 23.07.2024
Kabul Edildi 12.08.2024
Yayınlandı 31.12.2024

Telif hakkı: © 2021 yazarlar tarafından. Lisans Sahibi Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, Rize, Türkiye. Bu makale, Creative Commons Attribution (CC BY)

1. Giriş

“Aile dünyanın mikrokozmosudur (küçük evrenidir). Aileyi nasıl iyileştireceğimi bilirim, dünyayı nasıl iyileştirebileceğimi bilirim.”

Virginia Satir

Tarihin en kadim sosyal yapılarından biri olan aile ile ilgili pek çok tanım yapılmış olmakla birlikte bütün tanımlar değişen aile dinamiklerini yeterince yansıtmamaktadır. Gladding (2012)'in “biyolojik ve psikolojik bağları olan; aralarında tarihsel, duygusal, ekonomik bir birliktelik olan ve kendilerini aynı evin üyeleri olarak hisseden bireylerin oluşturduğu birliktelik” tanımı modern toplumla beraber değişen aile dinamiklerine cevap veren bir tanımdır.

Aile, insanların sosyal yaşantısını düzenlemek motivasyonu ile ilkel dönemde kendiliğinden oluşmuş modern çağda ise toplumların medeniyet seviyesini artırmak maksadıyla devletlerin üzerinde bilhassa çalışarak şekillendirdiği bir alan olmuştur. Aile yaşanan toplumsal dönüşümlerden önemli düzeyde etkilenerek başkalaşım geçirmiş ancak evrenselliğini ve toplumun en temel birimi olma özelliğini korumuştur (Yıldırım, 2020).

Bambaşka iki ailede farklı yaşam tarzı ve kültürel öğretilerle büyütülmüş iki bireyin evlenerek kurdukları ailede başta uyum problemleri olmak üzere çok çeşitli problemler yaşanabilmektedir. Evlenme ile beraber kişinin rollerine pek çok yeni roller eklenmiş olup bireyler artan sorumluluklarla baş etme, değişen sosyal statüsüne uyum sağlama gibi süreçlerden geçmektedir. Bireyler bu süreçlerden geçerken önemli düzeyde çatışmalar ve uyum problemleri yaşayabilmekte, hatta bu sorunların çözülememesi durumu bazı evliliklerin bitişine sebep olabilmektedir (Mirzanezhad, 2020).

Aile toplumun en küçük yapıtaşı olmakla beraber bu küçük yapıtaşında süregelen ve sistemin işlevini bozan her türlü problemi çözmek gerekir. Bireyler bazen kendi bireysel çözüm yollarını kullanmalarına rağmen bir sonuca varamazlar. Bu noktada profesyonel destek almak önemlidir. Ancak eğitim ve kültürel olarak gelişmemiş kimi aileler için ruh sağlığı alanında profesyonel destek almak bir tabudur; sadece ciddi akıl hastalığı olması durumunda başvurulacak bir yoldur. Bazı aileler ise aile içinde yaşanan her durumu mahrem olarak görür, her ne kadar bir profesyonel de olsa yaşadığı aile içi problemi bir yabancıya aktarmak istemez. Bazı aileler içinse çok ciddi bütçeler gerektirdiğini düşündüğü için böyle bir girişimde bulunmaz. Kimi aileler ise diğer sebeplerden bağımsız dışarıdan bir yabancıya kendisine yardımcı olabileceğine inanmaz. Türlü sebeplerden dolayı aile danışmanlığının etkisine inanmayan aileler olmakla birlikte aile içinde yaşanan en ufak bir problem durumunda destek almak isteyen aileler vardır. Bu durumun kişilerin sosyo-kültürel düzeyi, mesleği, ekonomik gelir durumu gibi pek çok faktörle alakalı olabileceği değerlendirilmiştir. Çalışmanın amacı, Sivas gibi küçük ve gelişmekte olan bir ilde yaşayan evli bireylerin aile danışmanlığı alma konusundaki görüşlerini ortaya koymaktır.

2.1. AİLE DANIŞMANLIĞI

2.1.1. Aile Kavramı

Dünyanın en köklü kurumlarından biri olan aileyle ilgili pek çok tanımlama yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Ailenin çağın değişmesi ile beraber yerini farklı sosyal yapılara bıraktığı ile ilgili pek çok tartışma olsa bile aile insanlığın başlangıcından beri varlığını sürdürmektedir (Toscana, 2010:2 akt. Özgür, 2023). TDK (Türk Dil Kurumu, 2024)'nin tanımına göre “aile, evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birliktir”.

Maslow'un ihtiyaç hiyerarşisinde de bilindiği üzere insan temel olarak fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarla dünyaya gelir. Bireylerin sağlıklı ve mutlu bireyler olabilmeleri için bu ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Bireylerin ait olma, sevilme, kabul görme, korunma gibi ihtiyaçlarının hepsinin bir arada karşılanabildiği nadir kurum olarak aile yüzyıllardır önemini korumaktadır (Foley, 1989). Aile üyesinin yaşamından keyif alması, yaşadığı sosyal çevre içinde kabul görmesi, işlevlerini başarılı bir şekilde yerine getirmesi ailede bireye sağlanan destek ile mümkündür. Bireylerin ihtiyaçlarının aile içinde karşılanamaması bireylerde çeşitli bağımlılıkların gelişmesine, yasal olmayan davranışlarda bulunmak gibi toplumsal problemlere yol açtığı ile ilgili pek çok araştırma mevcuttur. Ailedeki problemlerin toplumsal sorunlara dönüşmesi devletin aileyi koruma işlevini daha önemli hale getirmektedir. Modern yaşamın en üst seviyede yaşandığı Amerika'da bile aile idealize edilir ve devlet tarafından muhafaza edilir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sında da "Aile Türk Toplumunun Temelidir" ibaresi bulunmaktadır (Gülerce,1990).

2.1.2. Ailenin Tarihsel Gelişim Süreci

Aile ile ilgili yapılan önde gelen çalışmalardan ilkinin 1861 yılında Bachefen tarafından yazılan "Analık Hukuku" olmuş olup devamında da Lennan ve Morgan adlı yazarlar çeşitli eserleriyle bu alana katkı sağlamışlardır. Anciefily Society isimli çalışma ailenin tarihsel süreci ile ilgili kıymetli çalışmalardır. Ülkemizde aile ile ilgili çalışmaların gelişim süreci Avrupa'daki gelişimlerle eş zamanlı bir şekilde devam etmiştir (Gökçe, 1991).

Ailenin ortaya çıkışı ile ilgili yapılan taramalarda bu alanda çok fazla bilimsel verilerin olmadığı bilimsel değeri olmayan hipotezlerle bu sürecin açıklanmaya çalışıldığı göze çarpar. Bu noktada tarihsel süreçle beraber ailedeki gelişim sürecini açıklamaya çalışmak daha somut veriler ortaya koyabilmeyi mümkün kılar. Avcı toplayıcı dönemde kadının rolünün daha fazla olması nedeniyle anaerkil bir dönem yaşanırken zirai faaliyetlerin artması ve fiziksel gücün ön plana çıkması nedeniyle sonrasında baba erkil bir dönem göze çarpar. Sanayileşme ile beraber kadın ve erkeğin iş gücüne eşit oranda katılmaya başlaması ile beraber modernleşme hız kazanmış ve aile dinamikleri de değişme sürecine girmiştir (Can, 2013).

2.1.3. Aile Kavramının İşlevselliği

Aile, bireylerin dünyaya gelerek biyolojik, duygusal ve toplumsal gereksinimlerinin karşılandığı bir kurum olması nedeniyle hiçbir sosyal kurum ailenin işlevini karşılayamamaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalar da evliliğini sürdüren bireylerin fiziksel olarak da daha sağlıklı olduğunu göstermektedir (Soyyigit, 2002).

İşlevsel aileler problemleriyle baş edebilen, birbirlerini duygusal olarak destekleyebilen, rollerini sağlıklı bir şekilde yerine getirebilen, doğrudan iletişim kurabilme becerisi olan sosyal yapılardır. İşlevsel olmayan ailelerde ise aile ilişkilerindeki iletişimin bozuk, rol dağılımının ölçsüz ve empatinin yetersiz olduğu göze çarpmaktadır (Bulut, 1990). Özgüven (2001)'e göre ailenin işlevleri 4 maddede sadeleştirilebilir:

1. Cinsellik ve üremeyi düzenlemesi,
2. Eşler arasındaki ekonomik iş birliği,
3. Sıcak ve sevgi dolu bir ortamda çocukların büyütülmesi,
4. Yetişmekte olan gencin sosyalleşmesi ve kültürlenmesi." Bu sınıflandırma biyolojik, ekonomik, psikolojik ve sosyolojik işlevler olmak üzere en genel sınıflandırmalara uygun düşmektedir.

2.2. AİLE DANIŞMANLIĞI

Toplumun en küçük yapıtaşı olan ailenin özellikleri, problemleri ve gereksinimleri içinde geliştiği sosyal yapıya göre değişebilmektedir. Aile yaşamını kalkındırarak her türlü çaba ve girişim dolayısıyla içinde yaşayan bireylerin kalkınmasına ve iyileşmesine katkı sağlar (Yıldırım, 2020).

Aile danışmanlığı, kimi yaşamsal problemlerin, aile içinde ele alınmasını ve bu bağlamda çözülmesini öneren, bu nedenle tüm aile üyelerinin katılımıyla ailenin iyilik halini artırmayı hedefleyen terapötik bir müdahale sürecidir (Rivett ve Street, 2003).

Bireylerin problemlerinin çıkış noktası olarak aileyi tanımlamak Freud'un çalışmaları ile başlar bu şekilde aile bilim dalı içerisinde incelenmeye başlanmıştır. Psikoloji biliminde insan davranışlarının kökeni incelenmeye başlandığında ailenin bireyi ne kadar etkilediği konusu ön plana çıkmıştır. En erken yaşlarda oluşan etkiler daha genel ve kalıcı olur. Bu bizi ben idealinin oluşumuna geri götürür; çünkü ardında bireyin ilk ve önemli özdeşleşmesi, kişisel tarih öncesinde anne-babayla olan özdeşleşmesinde yatmaktadır (Freud, 2011).

2.2.1. Aile Danışmanlığının Evrimi

Freud, anne-bebek ve anne-çocuk ilişkisinin bireyin kişiliğine etkilerini açıklayan çalışmalar yapmıştır. Adler ise Freud'un ortaya koyduğu bu çalışmalar ışığında aile dinamiklerinin bireye etkisi ile ilgili çalışmalar yapmış ve 1920'li yıllarda aileleri bilinçlendirmek için ailelere eğitim veren merkezler kurmuştur (Nazlı, 2020). 1920'li yıllarda Adler tarafından kurulan Çocuk Rehberlik Merkezinden (Child Guidance Clinic) sonra Rudolf Dreikurs tarafından ilk aile eğitim merkezi 1937 yılında açılmıştır. Bu merkezleri günümüz aile danışmanlığının temeli olarak değerlendirebiliriz (Akçabozan ve Hatipoğlu Sümer, 2016).

3. Yöntem

3.1 Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada genel tarama modeli esas alınmıştır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bu evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinden yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2016).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Sivas'ta yaşayan evli bireyler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında evreni temsilen araştırmacının ikamet ettiği Sivas ilindeki yaşayan evli bireyler örneklem gurubunu teşkil etmektedir. Araştırmaya gönüllü olarak 341 kişi katılım sağlamıştır. Araştırmada evrene, kolayda ve kartopu örnekleme tekniği ile ulaşılmıştır. Gönüllülük esaslı çerçevesinde araştırmaya katılan bireylere, anket uygulanmadan önce araştırma hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında araştırmacı tarafından oluşturulan anket kullanılmıştır. Hedeflenen bilgileri elde etmek için veri toplama yöntemlerinden biri olan anket kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan anket, çoktan seçmeli 27 sorudan oluşmaktadır. Başlangıçtaki sorular kişilerin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi kişisel bilgileri ile ilgiliyken ilerleyen bölümlerde kişilerin aile danışmanlığı alma konusundaki tutumlarını ölçmeye yönelik sorular sorulmuştur. Hazırlanan anket soruları daha çok kişiye erişebilmek için docs.google.com/forms aracılığıyla ve yüzyüze doldurulmuştur. Anketlerin 300'ü online ve 41 adeti ise yüzyüze doldurulmuştur. Düzenlenen anket linki araştırmacının sosyal çevresine sosyal medya

hesaplarından gönderilmiştir. 2024 Şubat-Mayıs döneminde toplam 341 kişiden anket yanıtı gelmiştir. Araştırmanın hiçbir aşamasında katılımcıların kimlik bilgileri istenmemiş ve kullanılmamıştır.

3.4. İstatistiksel Analiz

Çalışmada elde edilen veriler SPSS 24 istatistiksel programının deneme sürümünde analizleri yapılmıştır. Veriler işlendikten sonra analiz edilerek bulgular sayı, yüzde ve çapraz tablolarda gösterilmiştir.

4. Bulgular

Katılımcıların %65,4'ü kadın, %34,6'sı erkek; %62,2'si lisans mezunu, %17,3'ü lisansüstü, %16,1'i ortaöğretim ve %4,4'ü ise ilköğretim mezunu; Çoğunluğu devlet memuru ve ev hanımı; %29,3'ü 10-20 yıl aralığında, %21,1'i 5-10 yıl aralığında, %18,8'i 0-3 yıl aralığında, %17,9'u 20 yıl ve üstü ve %12,9'u 3-5 yıl aralığında evlilik süresine sahip; %56,6'sı flört ederek, %21,7'si görücü usulü ve %21,7'si ise tanışma yöntemi ile evlenmiş;

Katılımcıların %24,9'u aile danışmanlığı hizmetinden faydalanmış ve bunların %74,1'i kadınlar oluşturmakta; %88'i aile içi sorun yaşayan yakınlarına aile danışmanlığı tavsiye edeceğini; %94,1'i aile danışmanlığı alırken yüzyüze görüşmeyi tercih ederken, %2,3'ü telefonla görüşmeyi, ve %3,5'i online görüşmeyi tercih etmekte; Aile içi sorunları çözemediğinde yardım almayı tercih ettikleri uzmanlar dağılımı sıralamasında %51,9 oran ile aile ve çift danışmanı ilk sırada yer almaktadır.

Tablo 1. Aile Danışmanlığına Başvurmayı Güçleştiren Etkenler

Etkenler	N	%
Aile içi sorunlarımızı bir başkasına anlatmak beni tedirgin eder	66	19,4
Zaman sıkıntısı	55	16,1
Eşim kabul etmez	53	15,5
Maddi sebeplerden dolayı	46	13,5
Güvenilir kuruluş bulamama	46	13,5
Faydalı olacağını düşünmüyorum	36	10,6
Gizliliğin korunabileceğine inanmıyorum	31	9,1
Diğer	8	2,3
Toplam	341	100,0

Tablo 1'de katılımcıların aile danışmanlığına başvurmalarını güçleştiren faktörlerin dağılımı verilmiştir. Buna göre, katılımcıların %19,4'ü aile içi sorunlarını bir başkasına kendilerini tedirgin ettiği için, %16,1'i zaman sıkıntısı, %15,5'i eşinin kabul etmemesi, %13,5'i maddi nedenler, %13,5'i güvenilir kuruluş bulamadığı için, %10,6'sı faydalı olacağını düşünmediği için ve %2,9'u ise diğer nedenlerden dolayı başvurmadığını belirtmiştir.

Tablo 2. Aile Danışmanlığı Alma Konusunda Hizmet Veren Kuruluşlarla İlgili Bilgi Sahibi Olma Durumu

Gruplar	n	%
Evet	253	74,2
Hayır	88	25,8
Toplam	341	100,0

Tablo 2'ye göre katılımcıların %74,2'i aile danışmanlığı konusunda hizmet veren kurumlarla ilgili bilgi sahibi olduğu ve %25,8'i ise aile danışmanlığı konusunda hizmet veren kurumlarla ilgili bilgi sahibi olmadığı görülmektedir.

Tablo 3. Aile Danışmanına Başvurulabileceği Durumlar

Gruplar	N	%
Eşler arası uyum problemleri	139	40,8
Aile bireylerinin psikolojik sorunlar yaşaması durumunda	82	24,0
Boşanma	46	13,5
Ebeveyn-Çocuk iletişim sorunları	35	10,3
Aldatılma	19	5,6
Aile İçi şiddetle karşılaştığımda	15	4,4
Cinsel sorunlar	5	1,5
Toplam	341	100,0

Tablo 3'te katılımcıların hangi durumlarda aile danışmanına başvuracakları görülmektedir. Buna göre katılımcıların %40,8'i eşler arasında uyum sorunları olduğunda, %24'ü aile bireylerinin psikolojik sorunlar yaşaması durumunda, %13,5'i boşanma aşamasına gelindiğinde, %10,3'ü ebeveyn-çocuk iletişim sorunları yaşandığında ve %5,6'ı ise aldatılma olduğunda aile danışmanına başvurulabileceğini belirtmektedir.

Tablo 4. Evlilikte Çatışma Yaşanan Problemlerin Dağılımı

Problem	n	%
İletişim problemleri	170	49,9
Eşimin ailesi ve kendi ailemle ilgili problemler	84	24,6
Çocukların bakımı ve yetiştirilmesi ile ilgili problemler	50	14,7
Ekonomik problemler	25	7,3
Diğer	12	3,5
Toplam	341	100,0

Tablo 4'de evlilikte çatışma yaşanan problem durumlarının dağılımı görülmektedir. Buna göre, katılımcılara göre evlilikte en çok karşılaştıkları problemlerin başında %49,9 iletişim, %24,6 eşinin ailesinin ve kendi aileleri ile ilgili sorunlar, %14,7 çocukların bakımı ve yetiştirilmesi ile ilgili sorunlar, %7,3 ekonomik sorunlar ve % 3,5 oranında ise diğer sorunlar yer almaktadır.

Tablo 5. Eşlerinin Aile danışmanlığı Alma Konusundaki Yaklaşımı

Durum	n	%
Kabul eder	140	41,1
Emin değilim	129	37,8
Kabul etmez	72	21,1
Toplam	341	100,0

Katılımcıların eşlerinin aile danışmanlığı alma konusunda görüşlerine göre, %41,1' eşinin aile danışmanlığını kabul edeceğini, %37,8'i emin olmadığını ve %21,1'i ise eşinin kabul etmeyeceğini belirtmiştir.

Tablo 6. Aile İçi Sorunlar Yaşama Durumunda Yardım Alınan Kişiler

Kişiler	n	%
---------	---	---

Hiç kimseden yardım almadan çözmeye çalışıyoruz	168	40,3
Kendi ailemden (Anne baba ve Kardeşlerimden)	84	24,6
Arkadaşlarımdan	65	19,1
Eşimin ailesinden (Anne, baba ve kardeşlerinden)	12	3,5
Çocuklarımdan	11	3,2
Komşularımdan	1	0,3
Toplam	341	100,0

Katılımcıların aile içi sorunlar yaşanması durumunda yardım alınacak kişi ve kaynaklar sıralamasında %40,3'ü hiç kimseden yardım almadan çözmeye çalıştığını, %24,6'sı kendi ailemden yardım alarak, %19,1'i arkadaşlarından, geri kalanı ise eşinin ailesinden, çocuklarından ve komşularından yardım almaktadır.

5. Tartışma

Carter ve McGoldrick tarafından geliştirilen aile yaşam döngüsünde, ailelerin dönemsel geçirdiği süreçlerle beraber bir takım problemlerle karşı karşıya kaldığı saptanmıştır. Yeni evlenen çiftler beraber yaşamaya ve biz olmaya alışma süreci, iletişim problemleri gibi bir takım problemler nedeniyle danışmanlık desteği alırken, küçük çocuğu olan aileler çocuk yetiştirme ile ilgili problemler, sorumlulukların paylaşımı gibi sıkıntılar nedeniyle aile danışmanına yönelebilir. Ergen çocuğu olan aileler, ergenlik sürecinde kimlik çatışmaları yaşayan yetişkin aday aile üyesi ile çeşitli problemler yaşayabilir. Yetişkin çocuğu olan aileler çocuklarının evden gidişine alışma sürecinde çeşitli sıkıntılar yaşayabilir (Glanding,2012).

Yaptığımız çalışmada örneklem grubunu oluşturan bireylerin 22'si(%6,5)'i aile danışmanlığı ile ilgili hiçbir bilgisinin olmadığı, 131'i(%38,4) az bilgisinin olduğunu, 143'ü(%41,9) orta derecede bilgisinin olduğunu, 45'i(%13,2) oldukça fazla bilgisinin olduğu tespit edilmiştir. Baltacı tarafından 2010 yılında yapılan Aile Danışmanlığı Hizmetinden Faydalanmak İsteyen Evli Kadınların Niteliklerini Tespit Etmeye Yönelik yüksek lisans çalışmasında katılımcıların devlet tarafından verilen ücretsiz aile danışmanlığı hizmeti hakkındaki bilgileri tespit etmeye yönelik sorulara katılımcıların %72'sinin böyle bir hizmet verildiğinden haberi yokken, %27,3'ü böyle bir hizmet verildiğini bildiğini belirtmiştir. Bu bulgular doğrultusunda büyük bir çoğunluğun böyle bir hizmetten haberdar olmaması devlet tarafından verilen aile danışmanlığı hizmetinin yeteri kadar kamuya duyurulmadığını göstermektedir. Bizim araştırmamızın sonucunda aile danışmanlığı ile ilgili bireylerin daha bilgi sahibi olmasının, araştırmamızın zamanı ile ilgili olabileceği 14 senelik zaman zarfında bireylerin bu konuda daha bilinçlenmiş olabileceği değerlendirilmiştir.

Katılımcıların %51,3'ü bütün kişisel çözüm yollarını denediysen ve sonuç alamadıysa aile danışmanlığına başvurabileceğini (bunların çoğunluğunu kadınlar oluşturmakta), %27,6'sı boşanma aşamasına gelirse aile danışmanına başvurabileceğini (bunların çoğunluğunu kadınlar oluşturmakta) belirtmektedir. Bireylerin bütün çözüm yollarını denediysen ve sonuç alamadıysa ya da boşanma aşamasına gelince aile danışmanlığına başvurmayı düşünmesi, bireylerin aile danışmanlığına mesafeli baktığını ispatlar niteliktedir. Aile danışmanlığına sorunlar içinden çıkılmaz bir hale gelmeden başvurmak ailenin sağlıklı bir şekilde devamı için önemlidir. Oysaki aile danışmanlığı ailenin kurulma aşamasında, sorun yaşamaksızın bireylerin aile içinde yaşabilecek sorunlarla ilgili bilgi sahibi olması, bireylerin iletişim becerilerinin artırılması, evlilikle ilgili beklentilerin net ve açık bir şekilde ortaya koyulması, aile içi rollerin paylaşılması ilerde yaşanabilecek sorunların ortadan kalkması ya da azalması yönünde katkı sağlayabilecek önemli bir hizmettir. Aile içi ilişkiler yıpranmadan ve kopma noktasına gelmeden faydalanmak önemlidir.

Aile danışmanlığına başvuramama nedenleri arasında ilk sırada, %19,4 oran ile aile içi sorunlarını bir başkasına anlatmak beni tedirgin eder, %16,1 zaman sıkıntısı, %15,5 eşinin kabul etmemesi, %13,5 oranında ise ekonomik nedenler ve güvenilir kuruluş bulamama, %10,6'sı ise faydalı olmadığını; %88'i aile içi sorun yaşayan yakınlarına aile danışmanlığı tavsiye edeceğini belirtmiştir. Bireylerin aile danışmanlığına başvuramama nedenleri arasında en çok orana sahip olan seçenek aile içi sorunları başkasına anlatmanın kendisini tedirgin hissetmesidir. Aile danışmanlığı çok yeni bir hizmet olup, bireysel danışmanlık daha eski bir kavram olmasına rağmen toplum içinde hala yeterli derecede kabul görmemektedir. Herhangi bir sorun oluştuğunda aile içinde çeşitli çözüm yolları üretilmektedir. Aile içinde yetişen bireyler sosyal öğrenme yoluyla köken ailelerindeki çözüm yollarını kendi kurduğu aile içinde uygulamaktadır. Birey köken ailesinde böyle bir sorun çözüm yöntemi eğer görmemişse aile içinde bir problem yaşaması durumunda profesyonel yardım almak kendileri için çok uzak bir çözüm yöntemi olarak görülmektedir ancak yukarıdaki bulgularda bireylerin %88'inin problem yaşayan yakınlarına aile danışmanlığını tavsiye etmesi aile danışmanlığının faydalı olacağına inandıklarını ancak tanışmadıkları bu profesyonel hizmetten yararlanma konusunda çekimser kaldıklarını göstermektedir.

Katılımcıların %40,8'i eşleri arası uyum problemleri yaşandığında aile danışmanına başvurabileceğini, %13,5'i boşanma durumuna geldiklerinde aile danışmanına başvurabileceği tespit edilmiştir. Bireylerin en çok problem yaşadığı konu %40,8'lik oranla eşler arası uyum problemleridir. Aile içi bazı problemler örneğin ekonomik problemler zamanla azalabilmekte, ya da çocuk yetiştirmeye ilgili problemler çocukların büyüüp evden ayrılması ile tamamen ortadan kalkabilmektedir ancak bireyler arasındaki iletişim ve davranış problemleri evlilik süreci boyunca bireyleri etkilemeye devam etmektedir. Bu nedenle bireylerin en çok danışmanlık almak istediği konu olan eşler arası uyum problemleri aile danışmanlığına en iyi cevap verecek sorun alanlarından biridir.

Katılımcılara göre eşlerinin aile danışmanlığına yönelik görüşleri dikkate alındığında %41,1'i eşinin aile danışmanlığı almayı kabul edeceğini düşündüğünü, %21,1'i eşinin aile danışmanlığı almayı kabul etmeyeceğini ve %37,8'i ise emin olamadığını belirtmiştir. Aile danışmanlığını diğer profesyonel bireysel danışmanlığından ayıran en önemli nokta ailenin birden fazla bireyinin bu sürece müdahil olmasıdır. Bireyler eşlerinin katılımı olmadan bu danışmanlıktan faydalanamamaktadır. Aileden herhangi bir bireyin bireysel olarak aile danışmanlığından faydalanması "aile danışmanlığı" değil "bireysel danışmanlık" olmakta ve aile içindeki problemlerin çözülmesi için gereken olanağı sunmak konusunda eksik kalmaktadır.

Örneklem grubunu oluşturan bireylere aile içinde en çok problem yaşadığı konular sorulduğunda 25'i (%7,3) ekonomik problemler, 84'ü (%24,6) eşinin ailesi ve kendi ailesi ile ilgili problemler, 50'si (%14,7) çocukların bakımı ve yetiştirilmesi ile alakalı problemler, 170'i (%49,9) iletişim problemleri, 12'si (%3,5) diğer problemler yaşamaktadır. Yılmaz (2016) tarafından yürütülen Evli Bireylerinin Yaşadıkları Sorunların ve Aile Danışmanlığından beklentilerinin incelenmesi amacıyla yürütülen yüksek lisans çalışmasında ebeveyn-çocuk iletişim sorunlarına %8'si hiç, %17,7'si sık sık ve %5'i her zaman olarak yanıt vermişlerdir. "Sık sık" ve "her zaman" seçeneklerine verilen yanıtlar birlikte dikkate alındığında evli bireylerin %22,7'si çocuklarıyla ebeveyn-çocuk iletişimi sorunları yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmanın bulguları da bizim çalışmamızda olduğu gibi iletişim probleminin aileleri en çok etkileyen problem olduğunu ispatlar niteliktedir.

Türk Aile Yapısı Araştırması(TAYA) 2011 verilerine göre; evli bireylere eşleriyle ilişkilerinin nasıl olduğu, sorun yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Aile bireylerinin eşleriyle ilişkilerinin hemen hemen her konuda iyi olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Çeşitli sıklıklarda olmak üzere en çok sorun oluşturan konular

“ev ile ilgili” ve “çocuklar ile ilgili” sorumluluklardır. Bu iki sorunu “harcamalar” konusu izlemektedir. En az sorun yaşanan konular ise “kumar alışkanlığı” (%2), “dini görüşlerin farklılığı” (%3), “cinsellik” (%3) ve “siyasi görüş” (%3) oluşturmaktadır. Araştırmamıza ait bulgulardan Tablo 22 incelendiğinde TAYA 2011 verileri ile uyumlu olduğu, örneklem grubunu oluşturan bireylerin 139’unun(%40,8) eşleri arası uyum problemleri, 82’sinin (%24) ailede psikolojik sorunlar nedeniyle, 46’sinin (%13,5) boşanma, 35’inin(%10,3) ebeveyn-çocuk iletişim sorunları, 19’unun(%5,6) aldatılma, 15’inin (%4,4) aile içi şiddet, (%1,5) cinsel sorunlar, yaşaması durumunda aile danışmanına başvurabileceği tespit edilmiştir. Her iki araştırmada da en az sorun yaşanan konuların “cinsellik” veya “cinsel sorunlar” olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmamızda aile içi sorun yaşamaları durumunda kimden yardım aldıkları ile ilgili soru sorulduğunda örneklem grubunu oluşturan bireylerin 84’ü (%24,6) kendi ailesinden, 12’si (%3,5) eşinin ailesinden, 65’i (%19,1) arkadaşlarından, 11’i (%3,2) çocuklarından, 1 ‘i (%0,3) komşularından yardım aldığı 168’inin ise (%40,3) hiç kimseden yardım almayı tercih etmediği saptanmıştır. 2010 Yılında Baltacı’nın aile danışmanlığı hizmetinden yararlanmak isteyen evli kadınlarının niteliklerinin tespiti amacıyla yürütülen bir çalışmada yapılmış olup bu çalışmaya 400 evli kadın katılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen bulgular çerçevesinde evli kadınların %40’lık gibi önemli bir yüzdesi aile içinde problem yaşamaları durumunda hiç kimseden yardım almadıklarını, %28’i eşinden yardım aldığını ifade etmiştir. Bu araştırmanın sonuçları da bizim araştırmamızla uyumlu olup katılanların %40 lık kısmı hiç kimseden yardım almamayı tercih etmemektedir.

Katılımcıların aile içi sorunlar yaşanması durumunda yardım alınacak kişi ve kaynaklar sıralamasında %40,3’ü hiç kimseden yardım almadan çözmeye çalıştığını, %24,6’sı kendi ailemden yardım alarak, %19,1’i arkadaşlarından, geri kalanı ise eşinin ailesinden, çocuklarından ve komşularından yardım almaktadır. Arslantaş ve arkadaşları tarafından 2011 yılında yetişkinlerde profesyonel psikolojik yardım arama tutumu ve bunu etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik bir çalışma yapılmış olup, araştırma sonucuna göre örnekleme oluşturan bireyler en sık aileden birilerine %57.1, ikinci sıklıkla arkadaşlarına %31.3, üçüncü sırada profesyonel destek arayışıyla psikiyatriste %15.5 başvurumaktadırlar Muhafazakar bireylerin ağırlıklı olarak yaşadığı ülkemizde kültürel olarak aile içi paylaşımlar mahrem olarak kabul edilmekte, bireyler sorunlarını kişisel yolları ile çözmeye çalışmaktadır. Araştırmamızın sonucunda da görüldüğü üzere %40,3 gibi önemli bir oranın sorunlarını kimseden yardım almadan çözmeye çalışması bu düşüncemizi destekler niteliktedir.

Katılımcıların %94,1’i aile danışmanlığı alırken yüz yüze görüşmeyi tercih ederken, %2,3’ü telefonla görüşmeyi, ve %3,5’i online görüşmeyi tercih etmektedir. “Çevrimiçi psikolojik danışma, fiziksel ya da ruhsal sağlık sorunları ya da ekonomik nedenlerle evden dışarı çıkamayanlar; yüz yüze psikolojik yardım alabileceği kurum ve kuruluşlardan uzak bölgelerde yaşayanlar; sık sık seyahate çıkmak zorunda olanlar; kendilerini yüz yüze olmayan iletişimde daha rahat ifade edenler; ruh sağlığı merkezlerine gittiklerinde etiketlenmekten endişe yaşayanlar gibi çeşitli gruplar için oldukça avantajlı bir yardım biçimi olarak kabul edilmektedir.”(Zeren ve Bulut, 2018). Barak, Hen, Boniel Nissim ve Shapira (2008) çeşitli sorunlara sahip 9764 danışanı ile yürüttükleri meta-analiz çalışmasında, çevrimiçi psikolojik danışmanın yüz yüze psikolojik danışma kadar verimli olduğu belirtmişlerdir.

Aile içi sorunları çözemediğinde yardım almayı tercih ettikleri uzmanlar dağılımı sıralamasında %51,9 oran ile aile ve çift danışmanı ilk sırada yer almaktadır. Araştırmamızın bulgularına göre bireylerin çok yüksek bir oranla (%51,9) aile ve çift danışmanından yardım almayı tercih etmesi bireylerin branşlaşmaya önem verdiğini, aile ve çift danışmanının kendilerine yardımcı olacağı konusunda daha çok güven duyduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Ailenin toplumun en küçük yapıtaşı olduğu genel geçer kabul gören bir gerçektir. Bu küçük yapıtaşında süregelen ve sistemin işlevini bozan her türlü problemi çözmek gerekir. Bireyler bazen kendi bireysel çözüm yollarını kullanmalarına rağmen bir sonuca varamazlar. Bu noktada profesyonel destek almak önemlidir. Ancak eğitim ve kültürel olarak gelişmemiş kimi aileler için ruh sağlığı alanında profesyonel destek almak bir tabudur; sadece ciddi akıl hastalığı olması durumunda başvurulacak bir yoldur. Bazı aileler ise aile içinde yaşanan her durumu mahrem olarak görür, her ne kadar bir profesyonel de olsa yaşadığı aile içi problemi bir yabancıya aktarmak istemez. Bazı aileler içinse çok ciddi bütçeler gerektirdiğini düşündüğü için böyle bir girişimde bulunmaz. Kimi aileler ise diğer sebeplerden bağımsız dışarıdan bir yabancının kendisine yardımcı olabileceğine inanmaz. Türlü sebeplerden dolayı aile danışmanlığının etkisine inanmayan aileler olmakla birlikte aile içinde yaşanan en ufak bir problem durumunda destek almak isteyen aileler vardır. Bu durumun kişilerin sosyo-kültürel düzeyi, mesleği, ekonomik gelir durumu gibi pek çok faktörle alakalı olabileceği değerlendirilmiştir. Çalışmamızın amacı evli bireylerin aile danışmanlığı konusundaki görüşlerini belirlemektir.

Katılımcı grubunun içinde aile danışmanlığı hizmetinden yalnızca %24,9 gibi düşük bir oranda faydalanılmıştır. Faydalanmama gerekçesi olarak da aile içi sorunlarını başkalarına anlatmanın tedirginlik yarattığını ifade etmektedirler. Araştırma sonucunda da görüldüğü üzere evlilikte en çok problem yaşanan konu iletişim problemleridir. Aşamalı olarak yaşanan iletişim problemleri içinden çıkılmaz bir hal alınca bireyler genelde aile danışmanlığı hizmetinden faydalanmak istemektedir ancak iletişim problemlerinin bu kadar büyüme sürecinde ilişkinin yıprandığı ve çiftler arasında saygının azaldığını göz ardı etmemek gerekir. Aile danışmanlığı hizmetinden evlilik öncesi faydalanmak bireylerin birbirlerini daha iyi tanımalarını, evlilikle ilgili beklentilerini değerlendirmeleri, evlilikte karşılaşılabileceği sorunlarla ve daha pek çok konu ile ilgili bilgilendirilmeleri evliliğe daha sağlam adımlarla başlamaları yönünde katkı sağlar. Bir diğer önemli nokta da aile danışmanlığının boşanma konusunda da bireylere rehberlik edeceğidir. Bireyler her türlü çabayı göstermelerine rağmen boşanma konusunda eğer kararlılar ise bu süreci sağlıklı yürütebilmek adına aile danışmanlığından faydalanmak evlilik sürecinde yaşanmış olan bu krizi en az hasarla atlattıkları konusunda aile üyelerine katkı sağlar.

Araştırma sonucuna göre evli bireylerin faydalanmama gerekçesi olarak da aile içi sorunlarını başkalarına anlatmanın tedirginlik yarattığını ifade etmektedirler. Devlet kurumları tarafından bu yönde politikalar geliştirilerek sosyo ekonomik durum fark etmeksizin her aileye bir aile danışmanı atanması, bir problem olsun olmasın bireylerin belirli sürelerle bu kişilerle görüşmesi yukarıda bahsettiğimiz bireylerin problemlerini bir yabancıya anlatması durumunda yaşayacağı tedirginliğin en aza inmesini sağlayacaktır. Her aileye atanmış bir aile danışmanının olmasının aile danışmanlığı hizmetinin daha ulaşılabilir olması açısından da ailelere katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Teşekkür

Yazarlar, bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde katkısı olan örnekleme oluşturan bireylere teşekkür etmektedir.

Fon

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde herhangi bir fondan faydalanılmamıştır.

Not

Bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Kaynaklar

- Akçabozan, N. B. Hatipoğlu Sümer, Z. (2016). Adler Yaklaşımında Aile Danışmanlığı. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 6(46), 87-101.
- Arslantaş H, Dereboy İF, Aştı N, Pektekin Ç(2011) Yetşikinlerde Profesyonel Psikolojik Yardım Arama Tutumu ve Bunu Etkileyen Faktörler. ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi.
- Barak A, Hen L, Boniel-Nissim M, Shapira NA(2008) A comprehensive review and metaanalysis of the efectiviness of internet-based psychoterapeutic interventions. J Technol Hum Serv.
- Can, İ. (2013). Ailenin Tarihsel Gelişimi: Dünü Bugünü ve Yarını, Sistematik Aile Sosyolojisi içinde, Ed: Mustafa Aydın, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Foley, V. (1989). FamilyTherapy, Corsini, R. Ve Wending D. (Ed).Current Psychotherapis. 4. Edition Hacsa: F.F.Peacock.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., &Hyun, H. H. (2012). How to design and evaluate research in education (8th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.
- Freud, S. (2011). Haz İlkesinin Ötesinde Ben ve İd, İstanbul: Metis Yayınları
- Gladding, ST.(2012). Aile terapisi: tarihi, kuram ve uygulamaları. Keklik İ, Yıldırım İ, editörler. 2. baskı. Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Gökçe, B. (1991). "Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme", Aile Yazıları: Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihi Süreç, B. Dikeçligil& A. Çiğdem(ed), cilt. 1, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu Yayınları.
- Gülerce, A. (1990). Aile Terapisinin Psikolojiye Getirdiği Epistemolojik Yenilik, Psikoloji Dergisi.7,2.
- Karasar, N. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Mirzanezhad, B. (2020). "TheEffect Of Problem-Solving Based Family Therapy On Emotional İntimacy and Marital Quality Of Cultura Couples in Tabriz." The American Journal of Family Therapy.
- Nazlı, S. (2020). Aile danışmanlığı ve Uygulamaları (3. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özgür A.(2023). Kültürümüze Uygunluğu Açısından Aile Danışmanlığı, Yüksek Lisans Tezi, Kadın ve Aile Çalışmaları Anabilim Dalı, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara.
- Özgüven İE. (2001). Ailede iletişim ve yaşam. Ankara: PDREM Yayınları.
- Rivett, Mark C, Eddy Street (2003). FamilyTherapy in Focus, Family, CoupleandSystemicTherapy, SageBooks, Catalogue No: 88637, London.
- Soyyigit, R. (2002). Sanayileşmenin Türk Ailesi Üzerine Sosyal Etkileri. Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldırım B. (2020) Sosyal Hizmet Uygulamasında Bowen'ın Aile Sistemleri Yaklaşımı, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 20(47),287-313

Zeren, Ş. G. ve Bulut, E. (2018). Çevrimiçi psikolojik danışmada etik ve standartlar: Bir model önerisi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 8(49), 63-8.

Yazar Biyografisi/Biyografileri

Eda KAHVECİ, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Aile Danışmanlığı Anabilim Dalında Yüksek lisans öğrencisi.

İshak AYDEMİR, Prof.Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Sosyal hizmet eğitimi, sosyal hizmet araştırması, aile danışmanlığı gibi konularda çalışmalar yapmaktadır.